

УДК 37.01

ORCID iD 0000-0001-9180-1054

МОДЕЛЬ «АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА»

Ганна Суріна

Проблеми аксіології освіти є актуальними для всіх учасників сучасного освітнього процесу. Аксіологічний вимір освіти є складовою компетентнісного підходу, покладеного в основу Концепції «Нова українська школа». У статті розглянуто модель «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога», розроблену на базі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Основу моделі складає поняття «аксіосфера педагога», що розглядається як з позицій класичних засад аксіології освіти, так і з неklasичних позицій, що враховують реалії існування в сучасному постмодерністському інформаційному суспільстві.

Під аксіосферою розуміється унікальна духовна сфера самовираження педагога, що вбирає все розмаїття цінностей і ціннісних орієнтацій, необхідних для існування вчителя у професії і в житті. Класичну структуру аксіологічної компетентності сучасного педагога складають тісно переплетені матеріальна і духовна складові. Духовна складова особистості умовно представлена у вигляді площин, які перетинаються між собою, найважливішими серед яких є екзистенціальний, етичний, політико-громадянський, естетично-художній напрями.

Некласична структура аксіосфери педагога стає поширеною в умовах сьогодення, налаштованого на інтеграцію багатьох життєвих процесів. Під цією структурою розуміється умовний поділ аксіосфери на дві складові саморозвитку педагога – горизонтальну і вертикальну. Під горизонталлю саморозвитку розуміється професійне зростання педагога у власному предметі. Під вертикаллю саморозвитку розуміється світоглядне зростання педагога, яке вбирає в себе розуміння складних інтеграційних процесів у всіх сферах життя.

Інтеграція горизонталі й вертикалі саморозвитку педагога є запорукою сталого розвитку в освітньому процесі суспільств, що трансформуються.

Ключові слова: педагогічна аксіологія, аксіосфера педагога, людиноцентризм, культурологічний

EDUCATION IN THE PROJECT MANAGEMENT FIELD

Hanna Surina

Project management is one of the most popular specialties in education of Ukraine, since the processes of European integration dictate the need for accelerated learning of the experience of developed countries in this field. The implementation of any project requires highly qualified specialists able to work in conditions of unstable external influences and to be able to solve non-standard working situations. Therefore, the article describes the technical, behavioral and contextual competences of the international standard ICB IPMA - 3.0, recognized in Ukraine. Standards are required for undergoing certification procedures of the professional project management.. Such kind of certification is not mandatory in Ukraine, but those who wish to work abroad in the project management field has to be certified.

The article presents the certification conditions, options for obtaining higher education in the field of project management in Ukraine. The steps for developing of such education in the reforming process of the New Ukrainian School are being analyzed. Emphasis has been placed on the educational technology "project method" for developing project activities skills in the educational process, as well as on the importance of international assistance, contributing to the education of project management field on the way of European integration processes in Ukraine.

The article describes the experience of interaction between Ukraine and Slovakia in the framework of the educational project "Active citizen - effective power". This training project is taking place in Ukraine as part of the National Strategy for the Promotion of Civil Society for 2016–2020 уу.

Zaporizhzhia, Poltava, Zakarpattia and Mykolaiv regions took part in the project. The aim of the project is to improve the efficiency of public administration and civil society.

The article concludes that on the way to European integration, Ukraine needs to solve many problems and to respond on modern challenges in the field of project management. One of these challenges is the need to develop project management competencies for undergoing an international certification procedure for relevant standards. The way to acquiring such competencies should start from school, that has been provided by the education reform in Ukraine. International organizations that are interested in speeding up the European integration processes in Ukraine significantly help to update the content of education on this way.

Keywords: *project management, the international standard ICB IPMA – 3.0, European integration, study project, project method.*

Постановка проблеми. Модель «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» була створена на кафедрі філософії освіти, теорії й методики суспільствознавчих предметів і затверджена вченою радою Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 29 листопада 2018 року. У ній розкриваються теоретичні засади аксіологічної складової діяльності сучасного педагога, що працює в умовах освітньої реформи й впровадження Концепції «Нова українська школа». Отже, актуальність розробки моделі викликана процесами реформування сучасної української освіти, в яких ціннісний вимір постає одним із визначальних чинників компетентнісного підходу. Модель «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» орієнтується на Концепцію «Нова українська школа», вектором спрямування якої є:

- формування демократичної культури і впровадження демократичних цінностей в освіті;
- підкреслення цілісності людської особистості у трьох важливих сферах «Я – відчуваю, думаю, дію»;
- проголошення презумпції талановитості дитини, поваги до її честі та гідності; при цьому розуміння людської гідності впроваджується як головний концепт демократичної школи;
- впровадження педагогіки партнерства, що ґрунтується на взаємній довірі та взаємній відповідальності суб'єктів освітнього процесу;
- реалізація компетентнісного підхо-

ду, під яким розуміється поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно діяти в нових непередбачуваних умовах.

Суттєвою складовою компетентнісного підходу в освіті є аксіологічний (від грець. *ἀξιος* – гідний, цінний) підхід – ціннісний аспект людського існування в освіті, який спрямовує учасників освітнього процесу на свідоме розуміння цінностей власного існування та існування інших людей.

Отже, педагогічна аксіологія – розділ знань про цінності освіти, їх природу, функції, структуру, взаємозв'язки. Педагог постає головним актором, що створює ситуації аксіологічного змісту в процесі навчального діалогу, гри, комунікативного тренінгу на основі свободи вибору, можливості повноцінного обговорення пропонуваніх варіантів, відсутності тиску й авторитарності.

У проєкті реформи української освіти педагогічна аксіологія затверджує орієнтацію на гуманістичний світогляд, ядром якого постає принцип людиноцентризму.

Людиноцентричний гуманізм як система поглядів:

- відображає самоцінність особистості, її право на свободу, прояв власних здібностей;
- визначає благо всіх і кожного критерієм оцінки соціальних інститутів, а принципи рівності, справедливості, людяності – бажаною нормою відносин між людьми.

У структурі особистості можуть бути виділені такі психологічні рівні ставлення людини до інших людей [2, с. 61]:

- Егоцентричний, який визначається прагненням лише до власної зручності й особистісної вигоди; тоді ставлення до інших людей є суто споживчим.
- Групоцентричний, при якому людина ідентифікує себе з будь-якою групою. Лише члени цієї групи для неї гідні пошани, співчуття і любові. За межами цієї групи всі чужі.
- Просоціальний (власне гуманістичний), на якому людина здатна проєкувати себе на іншу людину, визнаючи рівність у свободах, правах і обов'язках. По суті, лише за наявності цього рівня можна говорити про справжній гуманізм особистості, що володіє головними цінностями, які роблять людину людиною.

Діяльнісно-практичною стороною гуманістичного світогляду постає процес безперервного культуротворення, під час якого відбувається процес оцінювання людством власної активності. Тому культурологічний підхід, у межах якого у площину культури транслюється система відносин між учасниками освітнього процесу, має бути провідним у процесі творення особистості [1].

Згідно з культурологічним підходом:

- Учень – це суб'єкт освіти, здатний до культурного саморозвитку.
- Учитель – провідник між дитиною і культурою, людина, що вводить дитину у світ культури та її цінностей.

Тоді, освіта – це процес усвідомлення і засвоєння культури через пошуки особистісних смислів засобом діалогу й співпраці учителя й учня.

Метою статті є презентація моделі «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога», побудованої з урахуванням гуманістичного світогляду, культурологічного підходу, основних теоретичних засад Концепції «Нова українська школа».

Аналіз основних досліджень. Доробок у сфері аксіології презентований головним чином західною філософською та культурологічною думкою, зокрема, працями М. Вебера, В. Віндельбанда, М. Гартмана, Г. Рікєрта, В. Дільтея, Е. Кассієра, Е.

Гусерля, Г. Зіммеля, А. Швейцера, О. Шпеглера, А. Тойнбі, К. Ясперса та ін. Значущими для аксіології є культурологічні дослідження таких російських мислителів, як: М. Бахтін, М. Бердяєв, М. Данилевський, Л. Красавін, О. Лосєв, Д. Мережковський, П. Сорокін, П. Флоренський, С. Франк та ін.; в наші дні – А. Арнольдєв, В. Бичков, П. Гуревич, Е. Ільєнков, І. Кондаков та ін. На стику педагогіки з аксіологією знаходяться праці таких видатних вітчизняних мислителів та педагогів, як М. Драгоманов, А. Макаренко, І. Огієнко, О. Потебня, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, І. Франко, Л. Українка, К. Ушинський. У сучасній українській філософії освіти розробка аксіологічної проблематики здійснюється В. Андрущенко, Т. Андрущенко, В. Бехом, І. Бехом, М. Бровком, Л. Губерським, С. Гончаренком, І. Зязюном, С. Клепком, В. Кременем, В. Кушерцем, М. Култаєвою, Л. Левчук, М. Михальченком, І. Надольним, В. Огнев'юком, І. Предборською, І. Радіоною, І. Степаненко, Н. Ткачовою та ін.

Незважаючи на велику кількість праць, питання визначення педагогічної аксіології перебуває у стадії формування. У загальному смислі під ним слід розуміти розділ знань про цінності освіти, їх природу, функції, структуру, взаємозв'язки. Педагог постає головним актором, що створює ситуації аксіологічного змісту в процесі навчального діалогу, гри, комунікативного тренінгу на основі свободи вибору, можливості повноцінного обговорення пропонуєваних варіантів, відсутності тиску й авторитарності.

Виклад. У процесі роботи над моделлю «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» розроблено структуру аксіологічної компетентності педагога нового типу, в якій акцент зроблено на понятті аксіосфера – унікальній духовній сфері самовираження педагога, що вибирає все розмаїття цінностей і ціннісних орієнтацій, необхідних для існування вчителя у професії і взагалі в житті. Аксіосфера (М. С. Каган, В. М. Сагатовський, Л. Н. Столович), за аналогією з ноосферою (Е. Леруа, В. Вернадський, Т. Шарден, Н. Моїсєєв) і семіосферою (Ю. Лотман), характеризує сутнісні границі аксіологічного простору, його структурну неоднорід-

ність, внутрішню різноманітність, утворює ієрархію, компоненти якої знаходяться в синергетичній взаємодії і єдності. Так, суттєвими є взаємодія матеріальної і духовної складових аксіосфери людини.

Духовну складову аксіосфери особистості можна умовно представити у вигляді площин, які перетинаються між собою, з відносно диференційованими смислутворювальними векторами, найважливішими серед яких є екзистенціальна, етична, політико-громадянська, естетично-художня площини, кожна з яких так само є самостійною підсистемою, утвореною безліччю особистісних смислів.

Екзистенціальна складова аксіосфери. Найперше і найважливіше місце серед духовних цінностей педагога на рубежі ХХ–ХХІ століття цілком обґрунтовано посідають екзистенціальні цінності – базові, ключові, загальнолюдські цінності існування особистості в системі буття – вони вітальні: біологічні й психічні. До них належать усесвіт, земля, природа, життя, сенс життя, свобода внутрішня і зовнішня, здатність приймати рішення (рішучість), любов, творчість тощо [3].

Етична складова аксіосфери. У системі духовних орієнтирів учителя найважливіше місце займають етичні цінності (категорії). Вони містять у собі внутрішній імпульс духовної мотивації педагога і виявляються у відносинах учителя з оточенням. Добро, благородство, справедливість, згуртованість, безкорисливість, альтруїзм – це лише деякі з етичних цінностей учителя.

Політико-громадянська складова аксіосфери. Значне місце в аксіосфері педагога займають політико-громадянські цінності – якості, що ґрунтуються на емоційному сприйнятті інтересів та ідеалів суспільства. Сюди входять як загально-громадянські цінності (демократія, свобода, справедливість, рівність, мир, злагода, соціальна захищеність), так і національні (патріотизм, громадянство, національна гідність).

Естетично-художня складова аксіосфери. Духовна культура вчителя включає і такий абсолютно необхідний елемент, як естетичні цінності (категорії): прекрасне, поетичне, трагічне, комічне, піднесене і т. п. Для функціонування цієї групи цінно-

стей важливим є розвинений естетичний смак, що формується в процесі освоєння вчителем культурних досягнень і постає емоційно-чуттєвим камертоном освітнього процесу.

Зазначена вище структура аксіосфери людини відповідає класичним уявленням аксіологічного підходу в освіті. У сьогоденні, в умовах актуалізації інтеграційних тенденцій і орієнтацій на освіту протягом життя, доцільним стає умовний поділ аксіосфери на дві складові саморозвитку педагога – горизонтальну і вертикальну (К. Ясько, ГС «Міжнародний інститут інтегрального розвитку»), (про зміни підходів до педагогічних кадрів в освіті див. [4]).

Схема 1. Вертикальний і горизонтальний розвиток як складові аксіосфери людини.

Якщо горизонтальний розвиток прагне розширити й цілком заповнити обсяг певної умовної ємкості, то вертикальний розвиток розширює природу і розмір самої умовної ємкості.

Під горизонтальною складовою слід розуміти професійне зростання педагога у власному предметі, підвищення педагогічної кваліфікації через оволодіння новими педагогічними технологіями, методиками викладання, концепціями, теоріями, які зараз суттєво оновлюються і змінюються в процесі реформи української освіти.

Під вертикальною складовою аксіосфери педагога розуміємо його світоглядне зростання; розширення й оновлення його світовідчуття, світосприйняття, світоуявлення. Розширення світогляду є вкрай необхідним для українського педагога в контексті процесів світової глобалізації та інтеграції, а також мети Нової української школи, яка з цих процесів випливає, – виховання «глобальної людини з українським серцем» (EdEra: Онлайн-курс для вчителів початкової школи). Визначальними орієнтирами вертикального розвитку аксіосфери педагога нового типу мають стати чотири наскрізні змістові лінії навчання:

- екологічна безпека і сталий розвиток,
- громадянська відповідальність,
- здоров'я і безпека,
- підприємливість і фінансова грамотність.

Вертикальний розвиток передбачає також невпинну роботу педагога над власним характером, уміння дивитися на себе «зі сторони» і робити безпристрасні висновки про те, чого я вже досяг і чого ще прагну досягти. Для цього рекомендовано використовувати напрацювання позитивної психології М. Селігмана і К. Пітерсона, їх класифікацію сил і чеснот характеру, які діляться на шість груп – чесноти мудрості, відважності, людяності, справедливості, поміркованості, трансцендентності [5]. Отже, вертикальний вимір аксіосфери вчителя містить розширення світогляду, критичне мислення, роботу з власним характером, розвиток емоційного інтелекту, розуміння «потокowego» стану існування. Під емоційним інтелектом розуміється група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточення. Потоківий стан існування – особливий стан психіки, що характеризується повним злиттям із ситуацією й власною діяльністю в цій ситуації [7].

Згідно з Д. Сігелом і Т. Брайсон, інтегрувати вертикальну і горизонтальну складові аксіосфери можна, урахувавши властивість людського мозку до інтеграції,

яка поєднує окремі частини нашого мозку й допомагає їм працювати разом як єдине ціле. Інтеграція – поєднання окремих елементів будь-якого цілого для забезпечення належного функціонування цього цілого. Інтеграції протистоять процеси дезінтеграції, тому нашим завданням є допомогти дітям стати більш інтегрованими, щоб вони сповна могли використовувати можливості мозку. Наприклад, ми прагнемо, щоб вони були горизонтально інтегрованими, тобто щоб їхня ліва півкуля, яка відповідає за логіку, могла добре співпрацювати з правою півкулею, яка відповідає за емоції. Також ми хочемо, щоб вони були вертикально інтегрованими, тобто щоб ті частини їхнього мозку, які відповідають за вищі психічні функції і дають змогу свідомо керувати своїми діями, працювали злагоджено з частинами мозку, які відповідають за нижчі психічні функції, за інстинкти, підсвідомі реакції, виживання. Такі дані спираються на нейробіологію, яка відкрила «пластичність» мозку, тобто його здатність формуватися протягом усього життя [6]. Узагалі інтеграція горизонтального і вертикального зростання менталітету людини є запорукою сталого розвитку суспільства в цілому.

Схема 2. Складові поняття «компетентності» із Концепції «Нова українська школа»

УСПІШНЕ, ЩАСЛИВЕ ТА СПОВНЕНЕ СЕНСОМ ЖИТТЯ

24 сили характеру та чесноти з книги «СИЛИ ХАРАКТЕРУ І ЧЕСНОТИ. ДОВІДНИК ТА КЛАСИФІКАЦІЯ»

Автори: проф. Мартін Селігман, проф. Кріс Пітерсон

переклад і адаптація Катерини Ясько

empatia.pro

<p>МУДРІСТЬ</p> <p>Креативність (творче мислення, оригінальність, винахідливість) Здатність мислити концептуально і придумувати нові ефективні підходи до вирішення завдань, влючає художнє досягнення, але не обмежується цим.</p>	<p>ВІДВАЖНІСТЬ</p> <p>Хорообрість (сміливість) Здатність не відступати перед загрозами, викликами, труднощами чи болем; відстоювати справедливість навіть в умовах протистояння; діяти за переконаннями, навіть якщо вони непопулярні для інших; ця риса влючає фізичну хорообрість, але не обмежується нею.</p>	<p>ЛЮДЯНІСТЬ</p> <p>Любов Здатність налагоджувати та злиувати близькі стосунки з іншими людьми, уміння співпереживати, ділитися та турбуватися про інших; вміння бути близьким та теплим до людей.</p>	<p>СПРАВЕДЛИВІСТЬ</p> <p>Командний дух Здатність працювати в команді та бути відданим їй; готовність брати на себе відповідальність і вносити свою частку у спільний результат роботи групи.</p>	<p>ПОМІРКОВАНІСТЬ</p> <p>Прощення (уміння пробачати) Здатність прощати тих, хто вчинив неправильно; спокійно сприймати надопи інших та давати їм другий шанс; не бути мстивим.</p>	<p>ТРАНСЦЕНДЕНТНІСТЬ</p> <p>Цінювання краси та досконалості (благоговіння, піднесеність) Здатність помічати та цінувати красу, досконалість, талібо чинсь майстерність у різних сферах життя: від природи до мистецтва, математики, науки та щоденного досвіду.</p>
<p>Цікавість (допитливість) Інтерес та прагнення до новизни, відкритість до нового досвіду; інтерес як самозайнятість, що проходить через увесь досвід; здатність захоплюватися вешлими темами та предметами, цкавість допостереження та дослідження.</p>	<p>Наполегливість (старанність, працелюбність, стійкість) Вміння доводити до кінця почату справу та досягати результатів, не зважаючи на перешкоди; здатність отримувати задоволення від завершення справ чи завдань.</p>	<p>Доброta (великодушність, турбота, піклування, співчуття) Уміння робити добро, піклуватися та співпереживати, допомагати іншим людям.</p>	<p>Наупередженість Здатність одразу ставитися до людей відповідно до загальнолюдських уявлень про чесність і справедливість; не дозволяти особистим почуттям формувати упереджене ставлення до інших; надавати кожному рівні справедливий шанс.</p>	<p>Смирненість Скромність, смильність, не сприймати себе, як більш особливого, ніж є насправді; нехай про вас краше розповсюдяться справи, ніж слова!</p>	<p>Вдячність Уміння усвідомити та бути вдячним за все хороше, що відбувається у житті; завжди виражати свою вдячність.</p>
<p>Критичне мислення Налаштованість на усебчний та багатосторонній вивід явищ без передчасного переконання до висновків; уміння справедливо заживувати аргументи та змінювати думку на основі доказів.</p>	<p>Чесність (ширність, цілісність) Звичка говорити правду у широкому розумінні – як здатність виражати себе та давати ширю та природньо; не удавати з себе когось, ким ти не є; брати відповідальність за свої почуття та вчинки.</p>	<p>Соціальний (емоційний) інтелект Уміння розпізнавати емоції та почуття – як свої власні, так і інших людей; знання про те, як поводитися у різноманітних соціальних ситуаціях; знати, як вмотивувати інших, турбуватися про інших; вміння бути близьким та теплим до людей.</p>	<p>Лідерство Здатність захолювати групу, членом якої ти є, досягати спільних результатів, підтримуючи з групою гарні стосунки; організувати групову активність і самому брати в них участь.</p>	<p>Самоконтроль (саморегулювання) Здатність контролювати свої почуття та дії; дисциплінованість, контроль над власними бажаннями та емоціями.</p>	<p>Оптимізм (надія, орієнтація на майбутнє) Очікування найкращого від майбутнього та готовність працювати для досягнення високої мети; віра в те, що досягти успіху можна завдяки власним зусиллям.</p>
<p>Любов до навчання Оплнювання нових вмінь, тем та сфер знань як самостійно, так і в навчальному закладі; ця риса пов'язана з допитливістю, але виходить за її рамки; прагнення до систематичного примноження знань.</p>	<p>Енергійність (жага до життя, ентузіазм, бадьорість) Уміння сприймати життя радісно та енергійно; вкладати у свої справи душу, приділяти їм максимальну увагу; проживати життя як цікаву пригоду; бути життєрадісним та зацікавленим.</p>	<p>Почуття гумору (грайливість) Вміння бачити світлу сторону життя – помічати веселі і смішні, по-доброму жартувати, сміятися та веселити інших.</p>	<p>Розсудливість (обережність) Помірноне ставлення до своїх рішень; уміння не йти на несправдані ризики; уміння не казати та не вчиняти твоих речей, про які згодом можна пошкодувати.</p>	<p>Духовність (віра, сенс життя) Цілісне уявлення про вешу мету і сенс існування; вєсвітлу розуміння свого місця у глобальному контексті; наявність розуміння власного сенсу життя, який обумовлює поведінку та забезпечує людям повноцінний комфорт.</p>	

Схема 3. Сили характеру і чесноти на засадах позитивної психології (адаптація К. Ясько).

Інтеграція горизонтальної і вертикальної складових аксіосфери в освіті на сьогодні означена тим, що ціннісні компоненти введено до складу компетентнісного підходу, що відображено в навчальних програмах із кожного предмета. Цінності разом із переконаннями вважаються складовими поняття «ставлення». Ставлення так само є складовою поняття «компетентність» разом зі знаннями, розуміннями й навичками.

Отже, інтеграція горизонталі і вертикалі аксіосфери педагога вбирає зазначені вище поняття як у процесі предметного навчання кожним учителем свого предмета, так і під час проведення в освітньому процесі наскрізних ліній; а також у ході викладання інтегрованих тем і предметів, проведення тематичних тижнів тощо.

Феномен цінностей, включений у поняття «компетентність», формує аксіологічний вектор розвитку культури.

Цінності являють собою перевагу певних смислів, створених на основі пізнання і міркування над пізнаним, а також побудованих на цій основі способів поведінки (індивідуальної і колективної).

Визначають поширену в сучасному соціумі ієрархію цінностей [2, с. 53–62]:

1. Фундаментальні, загальнолюдські цінності, до яких відносять головним чином такі глобальні категорії, як життя, людина, суспільство, гуманізм, справедливість, свобода тощо.

2. Громадянські цінності – верховенство права, єдність прав і обов'язків людини, толерантність тощо. Вони впливають з євроінтеграційних і глобалізаційних процесів, сьогодні ми називаємо їх демократичними європейськими цінностями.

3. Національні цінності – державний суверенітет, державні символи, національні багатства, рідна мова тощо.

4. Сімейні цінності – вірність, піклування про дітей, піклування про батьків і старших у сім'ї, допомога слабшим членам сім'ї, пошана до предків, культ праці, гостинність тощо.

5. Особисті цінності – духовні і матеріальні пріоритети, внутрішня свобода,

здоровий глузд, поміркованість, урівноваженість, працьовитість, підприємливість, цілеспрямованість, самостійність, відповідальність, увага до власного здоров'я тощо.

Цінності – поняття теоретичне; те, як вони проявляються в реальній поведінці людей, називаємо «ціннісними орієнтаціями» – відображенням цінностей у повсякденному поведженні людини на сімейному, професійному, суспільному та інших рівнях [2, с. 21].

Повний цикл формування ціннісних орієнтацій може включати такі етапи, які реалізуються на свідомому і підсвідомому рівнях [2, с. 68]:

- пред'явлення цінностей дитині (теоретично і практично – прикладом самого вчителя);
- усвідомлення дитиною пред'явлених цінностей;
- вибір і ухвалення дитиною власних ціннісних орієнтацій;
- реалізація обраних ціннісних орієнтацій у повсякденній діяльності і поведінці дитини;
- закріплення ціннісних орієнтацій у світогляді дитини і їх перехід у якості характеру особистості, тобто у певний психологічний стан.

Під час роботи над моделлю «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» також проаналізовано умови формування аксіологічної компетентності педагога нового типу, на які впливають насамперед такі соціально-економічні чинники, як:

- перехід індустріальних суспільств у постіндустріальні в процесі глобалізації;
- розвиток інформаційної, мережевої складових існування постіндустріальних суспільств.

У суспільствах такого типу пришвидшується зміна сфер зайнятості, професій, соціальних ролей, зростає кількість комунікативних зв'язків, змінюється їх якість. Ці процеси не можуть не впливати на внутрішній стан існування педагога, підтверджуючи необхідність його усвідомленого ставлення до формування власної

аксіосфери, її горизонтального і вертикального вимірів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Модель «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» містить:

1. Характеристику аксіологічного підходу в освіті як складову компетентнісного підходу. Аксіологічний підхід спирається на гуманістичний світогляд, практично-діяльнісною стороною якого є процес безперервного культуротворення.

2. Класичну структуру аксіологічної компетентності педагога нового типу, де акцент зроблено на понятті аксіосфера, під яким розуміється унікальна духовна сфера самовираження педагога, що вбирає все розмаїття цінностей і ціннісних орієнтацій, необхідних для існування вчителя у професії і в житті. В аксіосфері людини тісно взаємодіють матеріальна і духовна складові. Духовна складова особистості умовно представлена у вигляді площин, які перетинаються між собою, маючи при цьому відносно диференційовані смислоутворювальні вектори, найважливішими серед яких є екзистенціальний, етичний, політико-громадянський, естетично-художній напрями.

3. Некласичну структуру аксіосфери педагога, яка стає доцільною в умовах сьогодення, налаштованого на інтеграцію багатьох життєвих процесів. Під цією структурою розуміється умовний поділ аксіосфери на дві складові саморозвитку педагога – горизонтальну і вертикальну. Під горизонталлю саморозвитку розуміється професійне зростання педагога у власному предметі. Під вертикаллю саморозвитку розуміється світоглядне зростання педагога, яке вбирає у себе розуміння складних інтеграційних процесів у всіх сферах життя.

4. Висновки про необхідність взаємодії горизонтальної і вертикальної складових аксіосфери педагога, що відповідає меті, затвердженій Концепцією «Нова

українська школа». У горизонтальну складову саморозвитку педагога входить поняття «компетентність», що включає, крім понять «знання», «розуміння», «навички», також поняття «ставлення», яке у свою чергу ділиться на «цінності» і «переконання». Визначальними орієнтирами вертикального розвитку аксіосфери педагога мають стати чотири наскрізні змістові лінії навчання: екологічна безпека і сталий розвиток, громадянська відповідальність, здоров'я і безпека, підприємливість і фінансова грамотність.

Апробація моделі «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога» продемонструвала, що вчителі під час підвищення кваліфікації прагнуть більше уваги приділяти горизонтальній складовій власного зростання, уважаючи вертикаль розвитку менш цінною або взагалі неважливою. Проте інтеграція горизонталі і вертикалі є запорукою сталого розвитку в освітньому процесі суспільств, що трансформуються. А без забезпечення сталого розвитку в усіх сферах, зокрема в освіті, позитивні трансформації суспільства неможливі.

Важливо також зазначити, що запропонована модель є певним чином теоретично ідеалізованою, у реальності аксіологічний підхід запроваджується в освітній процес набагато складніше. Для врахування реальної складності запровадження аксіологічного підходу на сьогодні реформаторами освіти (зокрема ГС «Міжнародний інститут інтегрального розвитку») рекомендовано спиратися на ціннісну теорію спіральної динаміки (К. Грейвз, К. Уілбер, Дж. Бек, С. Кован, В. Пекар), яка враховує загальну схему розвитку ціннісних картин світу окремої людини і людства в цілому. Розробка аксіологічного підходу в освіті з позицій спіральної динаміки може стати напрямом подальшої роботи над моделлю «Аксіологічні засади діяльності сучасного педагога».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І., Журба К. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах / І. Бех, К. Журба // Гірська школа

Українських Карпат. Наукове фахове видання з педагогічних наук. – Івано-Франківськ, 2017. – № 16 – С. 24–33.

2. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти : монографія / за наук. ред. О. В. Уваркіної. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 128 с.

3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / Василь Григорович Кремень. – К. : Т-во «Знання», 2010. – 520 с.

4. Синицина Н. Г. Нові підходи до управління людськими ресурсами в управлінні освітою, 2011. [Електронний ресурс] / Н. Г. Синицина // – Режим доступу <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=351>

5. Селигман М. Новая позитивная психология / М. Селигман. – М. : София, 2006. – С. 370 с.

6. Сігел Д., Брайсон Т. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини / Д. Сігел, Т. Брайсон. – К. : Наш формат, 2017. – 192 с.

7. Чиксентмігаї Михай. Потік. Психологія оптимального досвіду / Михай Чиксентмігаї. – К. : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 368 с.

REFERENCES

1. Bech I., Jurba K. (2017). Koncepcia formuvanna u pidlitkiv nacionalno-culturnoi identichnosti u zagalnoosvitnich navchalnich zakladach [The concept of formation of adolescents of national and cultural identity in secondary schools]. Mountain School of the Ukrainian Carpathians. Scientific professional edition in pedagogical sciences, 16, 24-33 (ukr).

2. Ralujna T. G. (2012). Pedagogichna akciologia v umovach modernizacii profeciino-pedagogichnoi osviti: monografia [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of vocational-pedagogical education: monograph]. O. V. Uvarkina (Ed). Kiev: Publishing NPU Drahomanov, 128 (ukr).

3. Kremen V. G. (2010). Filosofia ludynocentrizmu v osvitnomu prostory [Philosophy of human-centrism in the educational space]. K.: T-vo «Znanna», 520 (ukr).

4. Sinicina N. G. (2011). Novi pidhody do upravlinna ludskimy resursamy v upravlinny osvitoi [New Approaches to Human Resource Management in Educational Management]. Available at : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=351> (ukr).

5. Seligman M. (2006). Novaia pozitivnaia psihologia [New Positive Psychology]. M.: Sofia, 370 (rus).

6. Sigel D., Braison T. (2017). Sekrety mozku. 12 strategii rozvitku ditini [Secrets of the brain. 12 child development strategies]. K.: Nach format, 192 (ukr).

7. Chiksentsmigai M. (2017). Potik. Psihologia optymalnogo dosvidu [Flow. Psychology of optimal experience]. K.: Klub simeinogo dozvilla, 368 (ukr).